

Nr 85.

Ankom till riksdagens kansli den 20 april 1934 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om tillfällig löneförbättring åt vissa militära beställningshavare.

(1:a avd.)

Uti två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *Forssberg* och *Nylander* (I: 41) och den andra inom andra kammaren av herr *Holmström m. fl.* (II: 63) har hemställts, *dels* att riksdagen måtte besluta tillfällig lönekompensation, enligt ett av försvarsväsendets lönenämnd den 15 oktober 1931 avgivet förslag, åt sådana löjtnanter, sergeanter och underofficerare av 2. och 3. graden på aktiv stat, som på grund av nuvarande befordringsförhållanden inom armén och marinen kommit uti en i avlöningshänseende särskilt ogynnsam ställning, *dels* att riksdagen måtte besluta, att flaggkorpral vid marinen, som under fyra år uppburit högsta lön i beställningen såsom sådan, skall vara berättigad att tillträda ett ytterligare lönetillägg om 120 kronor.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionen II: 63.

Till grund för bedömande av det av motionärerna framställda yrkandet anser sig utskottet böra förutskicka följande redogörelse.

Uti 1918 års militära avlöningssakkunnigas, den 10 februari 1921 avgivna betänkande, som ligger till grund för det nu gällande lönesystemet för officerare och underofficerare m. fl., anförde bland annat de sakkunniga — under framhållande att i vissa från olika militära myndigheter avgivna yttranden föreslagits, att en gemensam löneskala skulle anordnas för samtliga kompaniofficerare — att det enligt de sakkunnigas mening vore ofrånkomligt, att lönesystemet ordnades på sådant sätt, att varje befordran till beställning med större ansvar och mera fordrande tjänstgöring *dels* omedelbart vid befordringstillfället åtföljdes av ökad avlöning och *dels* medförde möjlighet att i den nya tjänsten nå högre slutavlöning än som kunnat vinnas i den lägre tjänsten. De sakkunniga föreslogo ock tre särskilda lönegrader för kompaniofficerare, nämligen en (1:a lönegraden) för underlöjtnanter (fänrikar), en (2:a lönegraden) för löjtnanter och en (3:e lönegraden) för kaptener; för möjliggörande av erforderlig löneförhöjning vid befordran konstruerade de sakkunniga löneskalorna genomgående så, att slutlönen för en grad understeg begynnelselönen för närmast högre grad. I enlighet härmed upptager gällande löneplan för officerare för 1:a lönegraden (underlöjtnanter och fän-

rikar) 2 löneklasser, för 2:a lönegraden (löjtnanter) 4 löneklasser och för 3:e lönegraden (kaptener) likaledes 4 löneklasser. Efter att hava tillhört en och samma löneklass under tre år uppflyttas regelmässigt vederbörande till närmast högre löneklass och efter ytterligare tre år till den därpå följande högre löneklassen och så vidare, allt inom respektive lönegrad. Beträffande löneskalorna för underofficerare förordade däremot de sakkunniga en sådan anordning, att en underofficer, vilken under längre tid fått vänta på befordran, skulle kunna ernå högre avlöning i innehavande grad än den, som tillkomme annan till högre grad befördrad men till tjänsteåldern yngre underofficer; i sådant syfte föreslogo de sakkunniga, att vissa löneklasser inom närliggande lönegrader för underofficerare gjordes gemensamma.

Uti en vid 1929 års riksdag väckt motion (II: 141) hemställdes, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av avlöningsreglementet för officerare och underofficerare, att lönebeloppet för de subalternofficerare, vilka under tre år uppburit lön i 6:e löneklassen (högsta löneklassen för löjtnant), skulle — oavsett om befordran till kapten ägt rum eller icke — därefter utgå enligt för 7:e löneklassen (lägsta löneklassen för kapten) bestämt lönebelopp. Syftet med denna hemställan var att för personalen motverka känningen i ekonomiskt hänseende av den inträdda stagnationen beträffande beföringarna från löjtnants- till kaptensbeställning. Enligt utlåtande nr 91 förklarade sig *statsutskottet* visserligen finna det vara beklagligt, att beföringsförhållandena försämrats för vissa grupper av beställningshavare genom det sätt, på vilket övergången till den nya härordningen blivit ordnad. Då emellertid många olika faktorer inverkade på bedömandet av den i motionen behandlade frågan och en allmän överarbetning av bland annat gällande löneplan för officerare torde kunna förväntas komma att verkställas av 1928 års lönekommitté, ansåg utskottet att motionen icke borde till någon riksdagens åtgärd föranleda. *Riksdagen* beslöt i enlighet härmed.

I anledning av en vid 1930 års riksdag väckt motion (I: 103) blev frågan om förbättring av löneförhållandena för de äldre subalternofficerarna ånyo föremål för riksdagens behandling tillika med ett då föreliggande yrkande i enahanda riktning för ytterligare en personalgrupps vidkommande, nämligen marinintendenterna av 2. graden. I sagda motion hemställdes, att riksdagen måtte fatta beslut av innebörd, att löjtnant eller marinintendent av 2. graden, som under tre år tillhört 6:e löneklassen, skulle, därest han prövades lämplig för befordran till beställning inom högre lönegrad, uppflyttas till 7:e löneklassen, dock att sålunda uppflyttad beställningshavare fortfarande skulle anses tillhöra 2:a lönegraden. I yttrande nr 169 över denna motion utlät sig *statsutskottet* — under erinran bland annat om vad som förekommit vid 1929 års riksdag — att, då några nya omständigheter, som skulle kunna föranleda utskottet att intaga en annan ståndpunkt till det i motionen väckta förslaget, icke tillkommit, samt utskottet alltjämt förutsatte, att ifrågavarande spörsmål i ett större sammanhang komme under omprövning, den föreliggande motionen icke borde till någon riksdagens åtgärd föranleda. *Riksdagen* fattade beslut i enlighet med vad statsutskottet sålunda föreslog.

Uti två vid 1931 års riksdag väckta likalydande motioner (I: 70 och II: 107) hemställdes, att till löjtnant, sergeant och underofficer av 2. eller 3. graden på aktiv stat, som i tre år åtnjutit lön i högsta löneklassen av den lönegrad, till vilken vederbörande beställning hänfördes, måtte utgå tillfällig löneförbättring med belopp, svarande mot skillnaden i lönebelopp mellan de två högsta löneklasserna i berörda lönegrad. I jämförelse med motionerna vid 1929 och 1930 års riksdagar hade dessa vid 1931 års riksdag väckta motioner avseende å två nya personalgrupper, nämligen sergeanter och underofficerare av 2. eller 3. graden, medan å andra sidan marinintendenterna av 2. graden nu voro undantagna. Statsutskottet inhämtade med stöd av § 46 riksdagsordningen yttranden i ämnet från försvarsväsendets lönenämnd, arméförvaltningen, marinförvaltningen och flygstyrelsen. De hörda myndigheterna anslöto sig till motionernas syfte. Vad den principiella sidan av saken beträffar må emellertid uppmärksammas vissa synpunkter, som framkommo i försvarsväsendets lönenämnds samt flygstyrelsens yttranden i ärendet. *Försvarsväsendets lönenämnd* framhöll sålunda bland annat, att stagnation i befordringar vore en faktor, som man givetvis hade att av olika anledningar räkna med inom än det ena än det andra området av statsförvaltningen. Det kunde för den skull te sig nog så vanskligt att för enstaka grupper befattningshavare inom ett visst förvaltningsområde gå in för att bereda löneförbättring såsom komensation för en dylik stagnation. Emellertid hade riksdagen åtminstone vid ett tillfälle tidigare ansett sig kunna vidtaga sådan åtgärd. 1925 års riksdag hade nämligen i anledning av väckt motion medgivit, att lokomotiveldare vid statens järnvägar, vilka med tillämpning av de i avlöningsreglementet den 19 juni 1919 (nr 343) intagna bestämmelser om tillgodoräknande av tjänstetid kunde anses hava tillhört den för lokomotiveldarbefattning avsedda lönegradens högsta löneklass i fyra år och uppnått en levnadsålder av 40 år, finge äga att under de för uppflyttning i högre löneklass eljest föreskrivna villkor åtnjuta lön i närmast högre löneklass inom närliggande lönegrad, såsom om denna löneklass tillhörde den för lokomotiveldarna bestämda lönegraden. Även för de i nu ifrågavarande motioner — yttrade lönenämnden vidare — avsedda befattningshavargrupper hade befordringsutsiktterna under senare år avsevärt försämrats. Ur denna synpunkt förefölle därför en tillfällig åtgärd för förbättrande av hithörande befattningshavares löneställning lika väl motiverad som i fråga om lokomotiveldarna. Den vidare prövningen av frågan syntes i första hand lämpligen böra äga rum i samband med en eventuell överarbetning av 1930 års militärlönningssakkunnigas förslag. Därest emellertid en dylik överarbetning skulle låta vänta på sig och frågan av denna eller annan anledning icke skulle komma att i ett större sammanhang föreläggas 1932 års riksdag, syntes densamma böra av Kungl. Maj:t göras till föremål för särskild utredning i syfte att hära föränlett förslag måtte kunna underställas 1932 års riksdag. *Flygstyrelsen* framhöll, att någon beställningshavare vid flygvapnet visserligen icke fyllde villkoren för åtnjutande av den avsedda förmånen under budgetåret 1931/1932, men styrelsen förutsatte, att liknande åtgärd komme att träffas varje år, så

länge sådana förhållanden förefunnes, som föranlett motionerna, och beträffande flygvapnet vore befodringsläget på grund av att samtliga beställningar tillsatts inom kort tidrymd sådant, att en betydande stagnation framdeles måste inträffa i befodringsgången. Enligt utlåtande nr 102 anförde *statsutskottet*, att utskottet vid övervägande av de synpunkter, som av motionärerna och de i ärendet hörda myndigheterna framförts, hade kommit till den uppfattningen, att åtgärder för beredande av en förbättrad avlöning borde vidtagas beträffande den i motionen avsedda personalen. Utskottet ansåg sig därför böra föreslå, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om vidtagandet av åtgärder i den riktning, som i motionerna angivits. Den sålunda avsedda löneförbättringen borde enligt utskottets mening icke lämnas i form av en påbyggnad å gällande löneplaner för försvarsväsendets personal utan syntes böra erhålla karaktär av en tillfällig löneförbättring att utgå endast till den personal, som genom de nuvarande befodringsförhållandena kommit uti en i avlöningshänseende särskilt ogynnsam ställning. Statsutskottets förslag godkändes av *riksdagen*, som alltså i anslutning till utskottets yttrande avlät skrivelse (nr 177) till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t måtte efter verkställd utredning för 1932 års riksdag framlägga förslag rörande tillfällig löneförbättring åt sådana löjtnanter, sergeanter och underofficerare av 2. och 3. graden på aktiv stat, som på grund av rådande befodringsförhållanden inom armén och marinen kommit uti en i avlöningshänseende särskilt ogynnsam ställning.

Genom beslut den 21 maj 1931 uppdrog Kungl. Maj:t åt *försvarsväsendets lönenämnd* att verkställa den av riksdagen äsyftade utredningen samt därefter till Kungl. Maj:t inkomma med det yttrande och förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Lönenämnden framlade i skrivelse den 15 oktober 1931 närmare utredning och förslag i ämnet. Vidkommande kostnaderna för en enligt nämndens förslag avvägd tillfällig löneförbättring beräknades dessa med utgångspunkt från av armé- och marinförvaltningarna meddelade kostnadsuppgifter till sammanlagt i runt tal 157,300 kronor, varav ungefärligen belöpte på lantförsvaret 84,500 kronor och på sjöförsvaret 72,800 kronor. Med sin ifrågavarande skrivelse överlämnade lönenämnden särskilda av flottans poliskårer i Stockholm och Karlskrona ävensom fästningspolispersonalen i Boden gjorda framställningar om beredande av tillfällig löneförbättring även åt polispersonal. Vidare meddelade lönenämnden, att arméns fabrikers och tyganstalters tjänstemannaförening uttalat sig för beredande av liknande förman åt viss personal vid artilleriets fabriker och tyganstalter. Då emellertid de sålunda väckta frågorna fölle utanför ramen av det uppdrag, Kungl. Maj:t i anslutning till riksdagens beslut lämnat lönenämnden, hade lönenämnden ansett sig icke böra upptaga desamma till övervägande i förevarande sammanhang.

Arméns fabrikers och tyganstalters tjänstemannaförening anhöll sedermera i skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 oktober 1931 om vidtagande av åtgärder i det syfte, som omförmäles i föreningens ovannämnda uttalande till lönenämnden, varjämte försvarsväsendets underbefälsförbund i skrivelse till Kungl.

Maj:t den 20 august 1931 hemställde om avlåtande av förslag till 1932 års riksdag om beredande av provisorisk löneförbättring för äldre underbefäl vid försvarsväsendet. Kostnaderna för ett realiserande av underbefälsförbundets förslag i frågan beräknades uppgå till omkring 30,000 kronor.

Försvarsväsendets lönenämnds förenämnda utredning och förslag ävensom övriga särskilda framställningar om beredande av löneförbättring åt vissa andra personalgrupper anmäldes inför Kungl. Maj:t i samband med 1932 års statsverksproposition. Föredragande departementschefen anförde därvid, att ehuru han väl funne, att vissa skäl talade för att de uti riksdagens omförmälda skrivelse nr 177 avsedda befattningshavarna erhöle en förbättrad avlöning, tvingade emellertid det dåvarande statsfinansiella läget här liksom annorstädes till största återhållsamhet i fråga om nya utgifter. Departementschefen ansåg sig under sådana förhållanden icke böra tillstyrka medelsanvisning för ändamålet å riksstaten för budgetåret 1932/1933. Med lösningen av denna fråga syntes sålunda böra anstå till en annan tidpunkt, då även samtidigt de från andra håll inkomna framställningarna av liknande art kunde, efter slutförd utredning, göras till föremål för statsmakternas bedömande.

Vid 1932 års riksdag väcktes emellertid ånyo motioner avseende detta spörsmål (I: 66 och II: 165). Härvid hemställdes, dels att riksdagen måtte besluta tillfällig löneförbättring, enligt det av försvarsväsendets lönenämnd den 15 oktober 1931 avgivna förslaget, åt sådana löjtnanter, sergeanter och underofficerare av 2. och 3. graden på aktiv stat, som på grund av rådande befodringsförhållanden inom armén och marinen kommit uti en i avlöningshänseende särskilt ogynnsam ställning, dels att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande övriga personalgrupper inom armén och marinen, beträffande vilka liknande synpunkter kunde anföras. I utlåtande nr 32 anförde *statsutskottet* — under framhållande att den av 1931 års riksdag ifrågasatta tillfälliga löneförbättringen icke vore att anse som en löneroglering i egentlig bemärkelse utan snarare vore en åtgärd i samband med övergången till 1925 års härordning — att utskottet funnit sig, med hänsyn till vad föredragande departementschefen i ärendet anför, icke kunna tillstyrka motionerna. Då emellertid skäl icke syntes utskottet föreligga att låta frågan vila i avvaktan på en framtida löneroglering, uttalade utskottet tillika, att utskottet under alla förhållanden förutsatte, att den i motionerna behandlade frågan, så snart lämpligen kunde ske, upptoges till slutligt avgörande. Vidkommande den senare delen av motionärernas framställning ansåg utskottet densamma icke borde föranleda till att från riksdagens sida någon ytterligare framställning i ämnet gjordes. Utskottet hemställde således, att här förevarande motioner icke för det dåvarande måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. *Riksdagen* beslöt i enlighet med statsutskottets hemställan.

Någon framställning från Kungl. Maj:ts sida i syfte att bereda medel för tillfällig löneförbättring åt de i 1931 års riksdags förutnämnda skrivelse nr 177 avsedda befattningshavarna har, av statsfinansiella skäl, sedermera ej

blivit gjord till vare sig 1933 eller 1934 års riksdag. Uti de nu till övervägande föreliggande motionerna (I: 41 och II: 63) yrkas att, förutom den i sagda riksdagsskrivelse nr 177 åsyftade personalen (löjtnanter, sergeanter och underofficerare av 2. och 3. graden på aktiv stat), ytterligare en personalgrupp, nämligen flaggkorpralerna vid marinen, skall komma i åtnjutande av lönekomensation i anledning av det försämrade befodringsläge, som uppstått för denna personalgrupp i och med övergången till 1925 års försvarsorganisation. Enligt i motionen lämnad uppgift beräknas kostnaderna för den avsedda lönekomensationen åt sistnämnda personalgrupp till i runt tal 5,600 kronor.

Utskottet.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 maj 1931, nr 177, anhöll riksdagen, i anledning av väckta motioner, att Kungl. Maj:t måtte efter verkställd utredning för 1932 års riksdag framlägga förslag rörande tillfällig löneförbättring åt sådana löjtnanter, sergeanter och underofficerare av 2. och 3. graden på aktiv stat, som på grund av nuvarande befodringsförhållanden inom armén och marinen kommit uti en i avlöningshänseende särskilt ogynnsam ställning. Av statsfinansiella skäl har Kungl. Maj:t ej hitintills framlagt något förslag i ämnet till riksdagen. I anledning av vid 1932 års riksdag väckta motioner angående denna fråga yttrade statsutskottet i utlåtande nr 32, vilket godkändes av riksdagen, att utskottet förutsatte, att den i motionerna behandlade frågan om tillfällig löneförbättring åt omförmälda befattningshavare, så snart lämpligen kunde ske, upptoges till slutligt avgörande.

Av den förut lämnade redogörelsen framgår, att det vid skilda tillfällen framställts yrkanden i syfte att åtskilliga andra personalgrupper vid försvarsväsendet, vilkas befodringsförhållanden likaledes förmenats hava försämrats, måtte komma i åtnjutande av förmånen av tillfällig löneförbättring. Sålunda föreliggande yrkanden avse marinintendenter av 2. graden, personalen tillhörande flottans poliskårer i Stockholm och Karlskrona, fästningspolispersonalen i Boden, personalen vid artilleriets fabriker och tyganstalter, det äldre underbefälet ävensom — i de nu förevarande motionerna I: 41 och II: 63 — flaggkorpralerna vid marinen.

Utskottet vidhåller sin år 1931 tillkännagivna uppfattning, att åtgärder böra vidtagas i syfte att bereda tillfällig lönekomensation åt de löjtnanter, sergeanter och underofficerare av 2. och 3. graden, vilka på grund av rådande befodringsförhållanden inom armén och marinen kommit uti en i avlöningshänseende särskilt ogynnsam ställning. Det avgörande skälet till att utskottet emellertid ej anser sig böra tillstyrka, att beslut i denna fråga fattas vid årets riksdag, är att finna uti de framställningar, som, enligt vad nyss nämnts, föreligga om beredande av motsvarande förmån åt vissa andra personalgrupper tillhörande försvarsväsendet. Utskottet är av den mening, att, med hänsyn till berörda framställningar, spørsmålet om tillfällig löneförbättring åt den i 1931 års riksdags omförmälda skrivelse angivna personalen bör ur synpunkten av därmed förenade konsekvenser underkastas förnyad omprövning i samband med ifrågavarande framställningar avseende vissa andra

personalgrupper. Utskottet förväntar, att resultatet av en sådan omprövning skall komma att föreläggas 1935 års riksdag.

Med hänvisning härtill anser utskottet, att vad i de förevarande motionerna hemställts ej för närvarande bör föranleda till någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet hemställer alltså,

att herrar Forssbergs och Nylanders samt herr Holmströms m. fl. förevarande motioner (I: 41 och II: 63) ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 april 1934.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hamrin, Lindblad, Bergqvist, Kvarnzelius, Borell, Oscar Olsson, Asplund*, friherre *Lagerfelt, Bergström, Nilsson* i Fredriksfält, *Nylander* och *Sandén*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Holmgren, Jansson, Strindlund, Törnkvist* i Karlskrona, *Eriksson* i Stockholm, *Jeppsson, Andersson* i Höör, *Persson* i Falla, *Norsell, Aronson* och *Andersson* i Ovanmyra.
